

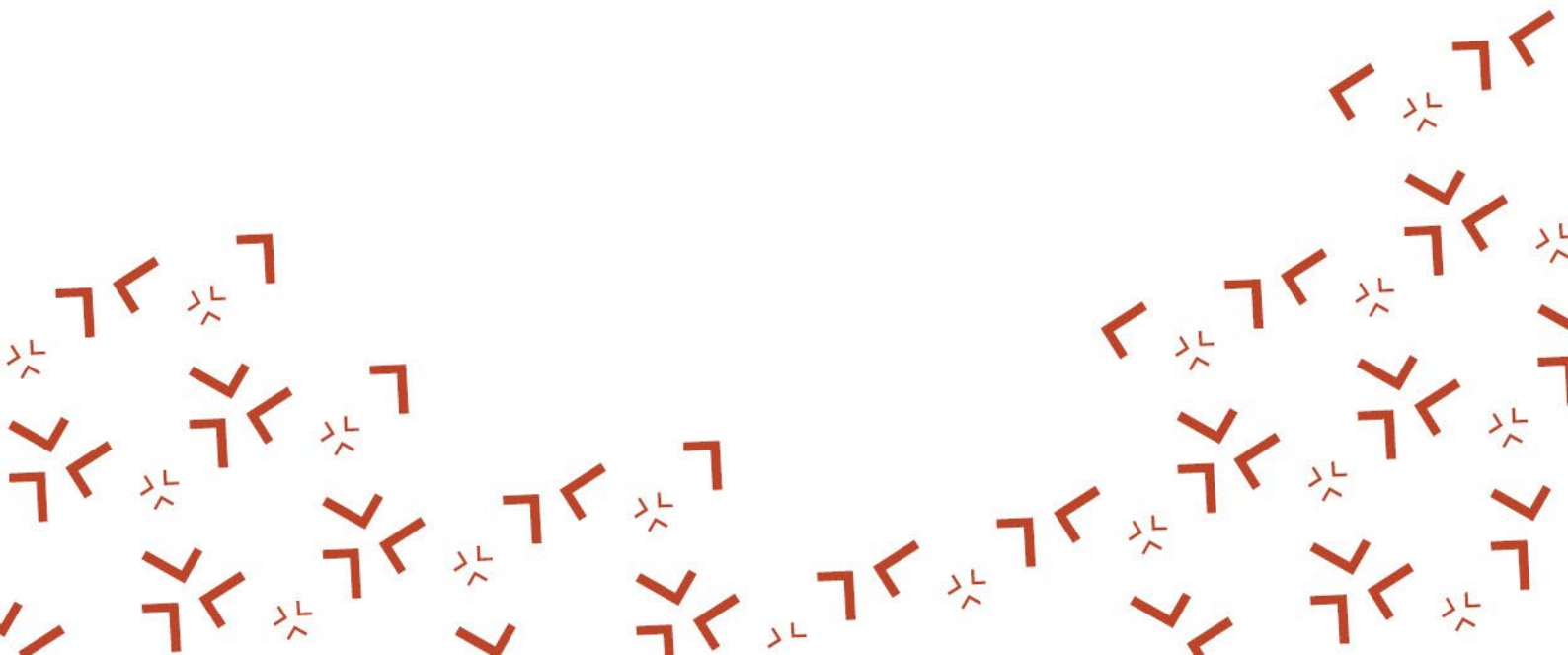
Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Korteniemi, N. 2024. Raportointi paketoi vastuullisuustyön. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti (3/2024).

URL: <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumenlehti/2024/10/31/raportointi-paketoivastuullisuustyon/>

Raportointi paketoi vastuullisuustyön

Nelly Korteniemi, TaM, lehtori ja asiantuntija Kestävyysraportointi ja kestävä kehitys liiketoiminta -hankkeessa, Lapin ammattikorkeakoulu

Tämä artikkeli edustaa SDG-tavoitetta 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua.

Asiasanat: liiketalous, kestävä kehitys

Joku päivä sitten Ylellä oli juttu aktivisteista, jotka olivat tehneet ilmoituksen energiayhtiöiden viherpesusta. Vastineessaan yhden energiayhtiön toimitusjohtaja totesi, ettei heidän markkinointinsa aiemmin ole aiheuttanut ongelmia, mutta nyt sitä muutetaan vastaamaan EU:n kestävyysraportoinnin vaatimuksia. (Piri-Lahti & al. 2024) Yritykset ovat jo pitkään raportoineet vastuullisuudestaan vapaaehtoisesti ja vapaamuotoisesti. Suuret yritykset huomasivat kuitenkin nopeasti tarpeen valmiille raportointimalleille, jotka lisäävät tuotosten luotettavuutta ja helpottavat raportin laatimista. Ensimmäinen laajemmin käyttöönotettu malli on GRI, jonka mukaan raportoi noin 10 000 yritystä maailmassa (Global Reporting Initiative). Vapaaehtoisuus on vaikuttanut raporttien sisältöihin niin, että ne enemmänkin paketoivat yrityksen hyviä tekoja kuin antavat todellisen kuvan toiminnan vastuullisuudesta. Jotta rahoitusta saadaan ohjattua kestävää kehitystä edistävään pitkäjänteiseen työhön, laati EU kestävyysraportointistandardin (CSRD) helpottamaan investointikohteiden vertailua. Aiemmista raportointimalleista poiketen kestävyysraportointi on tiettyjä yrityksiä velvoittava, määrämuotoinen ja sen sisältämät väittämät tarkastetaan.

Riitasointuja

Ensimmäiset yritykset julkaisevat tämän uuden EU-direktiivin mukaisen kestävyysraportin vuoden 2025 tilinpäätöksen yhteydessä. Velvoittava raportointi on

siis alkutaipaleella. Vaikka tarkoitus on hyvä eli yritysten sitouttaminen kestäväan kehitykseen, alkaa jo nyt kuulua riitasointuja. Saksan oikeusministeri Marco Buschmann haluaisi avata raportoinnin paketin ja aloittaa neuvottelut sisällöistä uudelleen. Tämä Buschmannin avaus tapahtui samaan aikaan, kun EU komissio lähetti 17 maalle huomautuksen siitä, että direktiivin vaatimaa kansallisen lainsäädännön harmonisointia ei ole saatu aikataulussa hoidettua loppuun. Yksi näistä huomautetuista maista on Suomi. (Packroff J. 2024).

Avauksen taustalla on EU:n byrokratian lisääntyminen. Komissio on sitoutunut vähentämään yritysten velvoitteita niin, että sääntelyn tavoitteita ei kuitenkaan vaaranneta. Myös juuri valmistuneen kestävyysraportointidirektiivin sisältöjä tullaan tarkastelemaan ja siihen liittyviä toimialakohtaisia tarkennuksia on päätetty viivästyttää. (European Commission 2023) Raportointi on toki iso urakka, mutta tällä velvoittavalla mallilla on pyritty korjaamaan vapaaehtoisuuteen ja -muotoisuuteen perustuvan raportoinnin valuvikoja, jotka ovat vaikeuttaneet tietojen hyödyntämistä.

Valuviat

Vastuullisuus muuttuu kestäväksi kehitykseksi eli strategiseksi toiminnaksi siinä vaiheessa, kun toiminnalle asetetaan tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan. Vastuullisuusraportoinnista tehdyn seurannan mukaan Euroopassa yritykset raportoivat aktiivisesti erilaisista vastuullisuusaloitteistaan. Kuitenkin vain 35 prosenttia asetti toiminnalle tavoitteita ja lopulta vain 28 prosenttia yrityksistä kertoi saavutetuista tuloksista. (European reporting lab 2021 s. 60)

Vaikka yritykset raportoivat sitoutuvansa erilaisiin vastuullisuusaloitteisiin, on raporttien käyttäjien lähes mahdotonta arvioida toiminnan laatu ja sen vaikuttavuutta. (GRI and the World Benchmarking Alliance 2024 s. 5–10) Vapaaehtoista raportointia onkin kritisoitu siitä, että sen tuottama tieto on usein kestäväan kehityksen näkökulmasta merkityksetöntä, vertailukelvotonta ja epäluotettavaa (Hahnkamper-Vandenbulcke N. 2021 s. 4–5).

Vastuullisuuspesu

Vapaaehtoisessa ja -muotoisessa raportoinnissa korostuvat positiiviset toimet ja negatiivisia toiminnan vaikutuksia piilotellaan tai vähätellään. Jotkut yritykset selkeästi

“vastuullisuuspesevät” raporttejaan valikoiden tiedontuotantoa niin, että sillä voidaan vaikuttaa sidosryhmien näkemyksiin. (GRI and the World Benchmarking Alliance 2024 s. 5–10)

Vastuullisuuspesun vaikutukset alkavat nyt näkyä asiakasrajapinnassa. Kuluttajat alkavat olla hieman kyllästyneitä erilaisiin vastuullisuusväittämiin. Odotukset vastuullisuudesta ovat yhä korkealla, mutta kriittisyys lisääntyy. Kolmasosa kuluttajista on sitä mieltä, että yritykset eivät tee tarpeeksi hyvinvoinnin eteen. (Havas 2023 s. 4–6). He myös odottavat, että yritykset ottavat selkeästi kantaa esimerkiksi Ukrainan sotaan, ilmastonmuutokseen ja luonnon tilaan. (SB Insight 2024 s. 12–16)

Raportointi aiheuttaa myös haasteita

Saksalaisen ministerin vaatimukset CSRD:n uudelleen avaamisesta liittyvät pelkoon siitä, että eurooppalaiset yritykset menettävät kilpailukykyään, koska sääntely täällä on niin tiukkaa (Packroff J 2024). Vastineeksi tähän kritiikkiin komission kestävyysraportointiyksikön johtaja on todennut, että direktiiviä tulisi soveltaa käytännönläheisesti ja tarkoituksenmukaisesti (Robinson-Tillett 2024). Suomalaiset suuryritykset ovat lähteneet heti alussa tiukan tulkinnan linjalle ja niistä 55 prosenttia on jo vaihtanut alihankkijoitaan vastuullisuusvelvoitteiden vuoksi ja yli 50 prosenttia aikoo vielä tehdä niin. Samalla alihankinta ulkomailta lisääntyy. (Osuuspankki 2024 s. 49-50)

Olisiko kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa odottaa, että alihankintaverkosto pystyy vastaamaan arvoverkkoa koskeviin vaatimuksiin ja säilyttää näin kilpailukykynsä. Pienellä odottelulla suuryritysten ei tarvitsisi ekologisen kestävyuden merkeissä tehdä isoa kompromissia sosiaalisessa teemassa.

Raportoinnin hyödyt

Uuden velvoittavan direktiivin mukainen raportointi parantaa tietojen luotettavuutta sekä antaa mahdollisuuden vertailla yrityksiä saman toimialan sisällä. Kun tietoa on tarjolla tarpeeksi, syntyy näkemys toimintamalleista, joilla kestävyysaasteita voidaan ratkaista. Lisäksi kilpailuetua voidaan tavoitella erilaisten toimintamallien yhdistelyllä. (Lüdeke-Freund F. & al. 2022 s. 42) Raportit muodostavatkin vähitellen strategisen

kehittämisen tietovarannon, jota voivat hyödyntää myös raportointivelvollisuuden ulkopuolella jäävät yritykset.

Core Social Indicators (CSIs) mittaavat yritysten onnistumista ihmisoikeuksien noudattamisessa, ihmisarvoisen työn tarjoamisessa ja eettisissä toimissa. Kun yritys raportoi jonkin standardin mukaisesti saa se keskimäärin kaksinkertaiset CSI-pisteet vapaamuotoiseen raportointiin verrattuna. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että minkä tahansa vakiintuneen raportointimallin käyttö vaikuttaa positiivisesti myös toimintaan. Itse keksittyjen raportointitapojen vaikuttavuus on selkeästi huonompi. (GRI and the World Benchmarking Alliance 2024 s. 5–10)

Vastuullisuudesta raportoivista yrityksistä tehdyn tutkimuksen mukaan investoinnit kestävään kehitykseen vaikuttavat positiivisesti yrityksen tulokseen ja arvoon. Kyseessä on kuitenkin pitkän tähtäimen sijoittaminen eli yrityksiltäkin edellytetään kestävyyttä tuottoja odotellessa. Jos yritys huomioi toiminnassaan kaikki kestävyysteemat eli ympäristön, ihmiset sekä liiketoimintatapansa vaikutukset näihin, nostaa se yrityksen arvoa. Sosiaalisiin teemoihin, kuten johtamiseen, työntekijäelämykseen ja asiakastyytyväisyyteen panostaminen parantaa yrityksen tulosta. (Yahya 2024 s.15)

Minkälaiseen pakettiin laitetaan?

Yritykset ovat halukkaita kertomaan vastuullisuudesta ja eri sidosryhmät ovat näistä kertomuksista koko ajan kiinnostuneempia. Luottamusta on tähän asti syönyt se, että raportointimallit antavat liikaa tulkinnanvaraa niin raportin muodosta kuin sisällöistäkin. Raportointia onkin käytetty myös virheellisten mielikuvien luomiseen, ja sen vuoksi luotto raportteihin ja toimintaan niiden taustalla on kokenut melkoisen inflaation.

Yritysten sidosryhmät haluavat nyt läpinäkyvää tietoa, jota CSRD:n velvoittava ja määrämuotoinen raportointimalli tulevaisuudessa tarjoaa. Vaikka raportointi lisää yritysten velvoitteita, odotusarvo on se, että se myös vauhdittaa siirtymistä kestävämpään talouteen. Tuloksia kuitenkin joudumme odottamaan ensi kevääseen, jolloin ensimmäiset vertailukelpoiset raportit valmistuvat.

Lähteet

European Commission 2023. Delivering today and preparing for tomorrow: The 2024 Commission Work Programme. Osoitteessa

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4965. Viitattu 10.10.2024.

European reporting lab 2021. Current non-financial reporting formats and practices. Osoitteessa

https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%20PTF-NFRS_A6_FINAL.pdf. Viitattu 22.10.2024

Global Reporting Initiative. The global leader for impact reporting. Osoitteessa

<https://www.globalreporting.org/>. Viitattu 22.10.2024

Hahnkamper-Vandenbulcke N. 2021. Non-financial Reporting Directive Briefing. Osoitteessa

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)654213](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)654213). Viitattu 11.10.2024.

Havas 2023. New Havas 2023 Global Meaningful Brands™ report. Osoitteessa

https://brand-news.it/wp-content/uploads/2023/05/HAVAS_MB_WhitePaper.pdf. Viitattu 11.10.2024

Lüdeke-Freund F., Breuer H. & Massa L 2022. Sustainable Business Model Design - 45 Patterns. Osoitteessa

https://www.researchgate.net/publication/360450475_Sustainable_Business_Model_Design_-_45_Patterns. Viitattu 22.10.2024

Packroff J. 2024. Germany's Buschmann wants to re-open EU sustainability reporting rules negotiations. Osoitteessa <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germanys-buschmann-wants-to-re-open-eu-sustainability-reporting-rules-negotiations/>. Viitattu 4.10.2024

Piri-Lahti M., Toivanen O., Kajova J., Roiha M & Kaski H. 2024. Aktivistit tekivät ilmoituksen 15 energiayhtiön viherpesusta – näin yhtiöt vastaavat. Osoitteessa

<https://yle.fi/a/74-20119096>. Viitattu 22.10.2024

Robinson-Tillett S. 2024. Don't over-implement CSRD: EU official urges firms to use 'common sense' with reporting law. Osoitteessa <https://real-economy-progress.com/regulation-policy/dont-over-implement-csrd-eu-official-urges-firms-to-use-common-sense-with-reporting-law/>. Viitattu 10.10.2024.

SB insight 2024. Sustainable brand index. Official report – Europe's largest brand study on sustainability. Osoitteessa <https://www.sb-insight.com/sbi-finland>. Viitattu 22.10.2024

Yahya H. 2024. ESG and financial performance of firms: Nordic Evidence. Osoitteessa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9693-3>. Viitattu 11.10.2024.